

2017 - Anul tribuniștilor memorandiști (XXVII):

Oare de ce s'au răsculat Moții la 1784?

Tribuna **Oare de ce s'au răsculat Moții la 1784?** **Centenar 1784-1884**

Fără îndoială nu din răsfățare, nu pentru-că erau îmbuibăți de prea multă bunătațe, ci pentru-că ajunseseră la desperațiune.

Căci modest era scopul: nu cereau atunci Moții desființarea robiei, ci numai dreptul de a-și pute schimba stăpâni!

... cu Horia și Cloșca se începe o nouă epocă în viața noastră!

Ardealul - centrul de apărare și adăpostul pentru comori!

1784 **1884**

Obeliscul lui Horea, Cloșca și Crișan - Alba Iulia (1937)

e grozav Românul în mânie

Horia s'a intitulat „Rex Daciae”?

Cloșca Horia Crișan

Ioan Slavici

Nu cumva Maghiarii ar pretinde să ne fie rușine de ceea ce au făcut înaintașii noștri?-

La centenarul răscoalei (1884-1784)

Continuăm reproducerea selectivă din „Enciclopedie Tribuna” – autor dr. Vasile Crișan: «De asemenea, tribuniștii disociau marea masă a poporului maghiar de șovinismul multora dintre conducătorii săi. Aceeași moderație, cu accente de dezaprobare, și-o impuneau față de mitropolitul Miron Romanul și anturajul său, înclinați spre colaborare cu guvernele maghiare, în contradicție cu programul politic al P.N.R. din 1881. (...) Programul publicației prevedea în cinci puncte: 1. Combaterea fermă a oricăror măsuri legislative sau administrative îndreptate împotriva oricăroră dintre popoarele din Ungaria, plecând de la premiza după care Ungaria era un stat poliglot; 2. Cultivarea tradiționalei alipiri către tron, supunerea față de legi și afirmarea poporului român ca element de ordine și de cultură la hotarele monarhiei; 3. Angajarea publicației în asigurarea respectării de către guvernanți a legislației pe care au elaborat-o, atâta câtă era, în folosul intereselor poporului român; 4. Rezistența pasivă; 5. Revendicarea autonomiei Transilvaniei. Deși nu era formulat explicit, scopul înființării ziarului era susținerea programului politic al Partidului Național Român adoptat la conferința națională de la Sibiu din 1881.»

Încă din primul an de apariție, cotidianul sibian „Tribuna” a publicat mai multe materiale referitoare la împlinirea unui secol de la „Răscoala lui Horia, Cloșca și Crișan” – o adevărată „revoluțiune” – după cum a fost percepută în epocă. Explicând istoria ținuturilor românești „Tribuna” făcea educație istorică, prezentând cititorilor resorturile mișcării naționale, dar și

polemizând în interpretări cu presa maghiară. Reproducem selectiv editorialul apărut în Tribuna nr. 74 din 14/26 iulie 1884: «**Horia-Cloșca și unirea tuturor Românilor într'un singur stat: ce au a face aceste una cu alta?**

Horia și Cloșca au stat în fruntea iobagilor ce s'au răscolat la anul 1784, ear unirea tuturor Românilor într'un singur stat e un vis, o chimeră, precum zice „Pesti Napló”; cu toate aceste e ceva comun în aceste două lucruri atât de deosebite: concetățenii nostri maghiari sunt cuprinși de groază, când își aduc a minte de răscoală și-și fac spaimă cu chimera. (...) **Căci de ce oare s'au răscolat Moții la 1784?** Fără îndoială nu din răsfățare, nu pentru-că erau îmbuibăți de prea multă bunătate, ci pentru-că ajunseseră la desperațiune. Românii sunt din mila lui Dumnezeu un neam spornic și astfel un element cu o firească tendență de întindere. Luând stăpânirea țărilor de sub coroana sfântului Ștefan, Habsburgii s'au preocupat înainte de toate de organizarea și popularea acestor țări ajunse la părăginire în timpul domniei turcesci și pustiite prin dese războaie. (...) În deosebi pe timpul Împărătesei Maria Teresia se produsese în poporul român un puternic curent de migrațiune spre țările ocrotite de Austria, atunci singura purtătoare de cultură în Orient. (...) acești Români erau aproape toți iobagi și după legile țării iobagii n'aveau dreptul de liberă migrațiune. Șesul roditor era dar pustiu, pe când la muntele sterp populațiunea era relativ îndesuită. Îndesuită era însă populațiunea mai ales în Ardeal, și această îndesueală o simțiau mai mult decât toți locuitorii din munții apuseni. Moții, care au nisce pământuri atât de neroditoare. (...) în Ungaria, interesele statului fiind identice cu ale particularilor mai influenți, guvernul împărătesei Maria Teresia n'a întâmpinat o rezistență puternică și a putut să proclame spre mulțumirea celor mai mulți libertatea de migrațiune a iobagilor. Altfel stau însă lucrurile în Ardeal. Aici nobilimea nu putea decât să peardă prin libera migrațiune a iobagilor. Căci brațele acestor iobagi o hrănia pe dînsa și fiesce-care iobagiu sporia capitalul viiu, ce moștenise dela generațiile trecute. De aceea aici Maria Teresia a întâmpinat o rezistență puternică și, înțeleaptă, precum era, a suferit starea de lucruri, pe care o aflase. Moții stau dar îndesuși și peritori de foame în munții lor pe când alții se coboară mereu, ba vin chiar și din alte țări spre șesul roditor. Acesta e conflictul, care s'a rezolvat prin catastrofa dela 1784.

Românii s'au răscolat pentru-că nu mai încăpeau în văile lor strîmte și răscoala a încetat în ziua, când s'a proclamat libertatea de migrațiune a iobagilor. (...) **A fost ori nu răscoala dela 1784 un pas, violent, ce-i drept, dar făcut înainte?** Fără îndoială – da! Un pas înainte a fost însă această răscoală pentru noi Românii: aceasta o simțim cu toții, cu toții avem conștiința că cu Horia și Cloșca se începe o nouă epocă în viața noastră. Nu cumva Maghiarii ar pretinde, ca să nu avem în noi sentimente de pietate față cu aceia, care au însemnat începutul acestei epoce. Astăzi, pe la finele secolului XIX, când nu mai suntem iobagi, ci popor cuprins de conștiința misiunii sale istorice, se poate oare să nu ne aducem a minte de aceia, care sunt acum o sută de ani au stat în fruntea unei mișcări violente, făcute cu un scop atât de modest, cum a fost acela, pentru care atunci s'a vărsat atâta sânge. Căci modest era scopul: nu cereau atunci Moții desființarea robiei, ci numai dreptul de a-și pute schimba stăpânii. Și nimeni astăzi nu mai îndrăsnesc a nega, că era în interesul țării să li se dee acest drept. Nu sunt oare oameni vrednici de mărire aceia, care au știut să voiască ceea ce s'a și făcut după moartea lor?! Dar Horia și Cloșca au fost frânți în roată. Cu atât mai vîrtos suntem

dispuși a ne aduce aminte de dînșii. Sunt groaznice faptele săvârșite de Moți în timpul acestei răscoale, și trebuia să poarte cineva pedeapsa pentru aceste fapte: au purtat-o ei. – Tocmai prin aceasta memoria le-a rămas adânc întipărită: dreptatea s'a făcut și ei curați sunt. Nu cumva Maghiarii ar pretinde să ne fie rușine de ceea ce au făcut înaintașii noștri acum o sută de ani?

Să le fie rușine aceluia, care au făcut revoluțiunea inevitabilă; rușine să le fie celor ce au luptat pentru cauza pierdută: noi, care am luptat pentru cauza câștigată, tragem din cele petrecute numai învățătura, că pornit odată spre violență un popor nu știe până unde va merge, și că este mai bine să fim îndelung răbdători decât să ne expunem la eventualități, pe care nimeni nu le poate prevedea. Răscoala dela 1784 ne întărește și ea în credință, că e grozav omul, e grozav în deosebi Românul în mânie. De aceea trebuie să ne dăm toată silința să nu deșteptăm această mânie, căci nu știm până unde va merge el cuprins odată de ea. (...) **Căci cine sunt aceia care fac propaganda antimaghiară?**

Sunt tinerii Români, care au fost siliți să-și iee lumea în cap și să se ducă pibegi din țara lor. (...)

Se zice, că *Horia s'a intitulat „Rex Daciae”*. Unii pretind însă, că nu el însuși s'a intitulat astfel, ci alții i-au dat acest titlu. Și nici până astăzi cestiunea nu e lămurită. Un singur lucru e pus mai presus de ori și ce îndoială: că Horia nu a fost plămuitorul concepțiunii regatului dac. El era om incult și nu putea să știe multe despre Daci și Dacia. Gloria de a fi conceput ideea unei noue Dacii e a maghiarilor și timp îndelungat Principii Transilvaniei, Bathorescii, Bethlenscii și Rákoczy-escii, au suferit de un fel de monomanie dacică. Pe la sfârșitul secolului XVI înființarea acestei Dacii era ideea de predilecțiune a politicilor din centrul Europei. Se credea, se presupunea, se susținea, că numai un asemenea stat ar pute să întâmpine cu destulă putere năvala Osmanilor, Moldova și Muntenia, țările atât de bogate ar fi avut să dea comorile pentru susținerea luptei, ear Ardealul, atât de bine apărat prin șirurile sale de munți, era centrul de apărare și adăpostul pentru comori.» Erau românii răsculați animați și de ideea unirii, la 1784?

(va urma)

Marius HALMAGHI

Sursa online:

<http://www.tribuna.ro/stiri/cultura/2017-anul-tribunistilor-memorandisti-xxvii-127281.html>

